

КОРУПЦІЙНІ ДІЯННЯ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СФЕРІ У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Звіт за результатами дослідження розроблено та опубліковано Житомирською обласною Асоціацією фахівців соціальної сфери в рамках проекту «Свідомий вибір» за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні. Погляди авторів не обов'язково збігаються з офіційною позицією уряду США. Supported by the Democracy Grants Program of the U.S. Embassy in Ukraine. The views of the authors do not necessarily reflect the official position of the U.S. Government.

Н. П. Павлик, А. І. Сочинський, В. М. Мишківська

Корупційні діяння в пенітенціарній сфері у Житомирській області : звіт за результатами дослідження / За заг. ред. Н. П. Павлик. – Житомир: ЖОАФСС, 2016. – 52 с.

Звіт за результатами дослідження підготовлений експертами-виконавцями проекту та є результатом реалізації проекту «Свідомий вибір» в пенітенціарних установах Житомирської області протягом 2015-2016 року.

При передруку або частковому використанні матеріалів посилання на Житомирську обласну Асоціацію фахівців соціальної сфери обов'язкове.

© Житомирська обласна Асоціація фахівців соціальної сфери, 2016

© Авторський колектив, 2016

© Дизайн та технічна редакція А. Сочинський

ПЕРЕДМОВА

Складна економічна ситуація в Україні значно гальмує процес гуманізації системи виконання покарань та позначається на пенітенціарних установах та закладах. Традиційно, сфера виконання покарань, або пенітенціарна сфера – завжди була достатньо «закритою». Інформація про її діяльність є досить обмеженою і в наш час. Але діяльність українських правозахисних організацій, окремих експертів та експертних груп дозволяє, зробити певний статистичний аналіз тенденцій впливу суспільних подій на пенітенціарну сферу.

В місцях позбавлення волі в Україні (без установ Криму та окупованої частини Донецької та Луганської областей) згідно даним, що були надані Держаною пенітенціарною службою України (надалі – ДПтСУ) «Донецькому Меморіалу», станом на 01.01.2016 року перебувало 69 997 осіб. У порівнянні з 01.01.2015 р. (73 431 особа) загальна чисельність в місцях позбавлення волі зменшилась на 3 434 особи, або на – 4,68%. Показник числа в'язнів на 100 тис. населення для України складає 164. Цей показник розраховувався, виходячи з прогнозу Держкомстату щодо чисельності населення України на кінець 2015 року, яка складала 42751 тис. громадян – без врахування Криму та тимчасово окупованої частини Донбасу. Слід зазначити, що цей показник рік тому знаходився, за приблизними розрахунками, у межах 209 – 213 осіб на 100 тис. населення.

Але, не зважаючи на цю позитивну тенденцію, Україна продовжує залишатися одним з європейських рекордсменів за кількістю людей, що знаходяться в місцях позбавлення волі. Так, тільки в пенітенціарних установах та закладах Житомирської області станом на 01.01.2016 року утримувалось 3240 осіб.

Загальновідомо, що позбавлення людини волі з метою покарання, перевиховання не сприяє її соціалізації та виправленню. На жаль, установи покарань тільки змінили назву на пенітенціарні, але по суті залишились тільки місцями виконання покарань. Так, після створення Державної пенітенціарної служби в 2010 році перед нею повстали додаткові завдання: забезпечення системи наглядових, соціальних, виховних та профілактичних заходів, які застосовуються до засуджених та осіб, взятих під варту, а також – контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог

законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених і осіб, узятих під варту. Незважаючи на це, ситуація з правами людини в місцях позбавлення волі суттєво не змінюється. Але є певні тенденції, наприклад: пом'якшення умов утримання – фактично не обмежені продуктові передачі (до 30 кг на добу), добровільна праця, можливість користування засобами провідного та мобільного зв'язку, мережею Інтернет, що дозволяє дистанційно складати ЗНО та навчатися в вищих навчальних закладах.

Останні 2 роки відбувається процес значного гальмування позитивних змін. Загальна ситуація в країні відображається також і на пенітенціарній сфері. Нажаль, не минула її «ракова хвороба» українського суспільства – корупція.

В Житомирській області функціонує 6 пенітенціарних закладів, а також Кримінально-виконавча інспекція (КВІ), що здійснює виконання покарань не пов'язаних з позбавленням волі. У зазначених установах (станом на 01.04.2015р.) працювало 1678 осіб.

Останнім часом, в засобах масової інформації з'являється все більше повідомлень про випадки корупції як в пенітенціарних установах, так і в кримінально-виконавчій інспекції. Не є виключенням і Житомирська область. Так у 2015 р. за результатами моніторингу центральних та регіональних засобів масової інформації було виявлені наступні опубліковані факти:

- про затримання співробітників Житомирської Установи виконання покарань № 8 працівниками прокуратури та УСБУ за підозрою в одержанні неправомірної вигоди;
- затримання співробітника Коростенської виправної колонії № 71 при спробі доставки на територію цієї установи заборонених предметів з метою одержання матеріальних благ;
- затримання працівника Андрушівського районного підрозділу КВІ за підозрою в одержанні неправомірної вигоди.

Також безліч скарг до правозахисних організацій свідчить про наявність зловживань та корупційних діянь серед персоналу і інших пенітенціарних закладів.

Жахливі умови утримання, відсутність роботи для засуджених, якість харчування та медичних послуг, проблеми з опаленням, питною водою та ін. – все це не тільки принижує людину, якій доводиться жити в особливих умовах, але й створює умови до ігнорування її проблем, здириництва, брехні, хабарництва, зловживань владою та службовим становищем, що

є насправді проявами корупції, є джерелом корупційних діянь для персоналу установ. Відомими проявами корупції в місцях позбавлення волі є занесення персоналом на територію установи заборонених предметів з метою одержання матеріальних благ; маніпулювання персоналом установ або співробітниками КВІ передбачуваними законом заохочувальними нормами (наприклад: умовно-достроковим звільненням) також з метою одержання матеріальних благ. І хоча усі зазначені особи з числа персоналу є суб'єктами корупційних діянь та підлягають під дію Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-IV, розслідування цих випадків є поодинокими і не впливають на загальну ситуацію.

Саме тому, виникла ідея громадської ініціативи, яка була б спрямована не стільки на навчання персоналу антикорупційному законодавству, скільки на усвідомлення ризиків участі кожного із співробітників в корупційних діяннях, оскільки деякі з них сприймаються фактично як норма. Правильність обраної стратегії була підтверджена дослідженням наявних корупційних діянь у пенітенціарній сфері Житомирської області.

Якість даного дослідження безпосередньо залежала від участі в ньому людей, які знаходяться в місцях позбавлення волі, тому що більшість представників цільової групи є свідками або потерпілими від корупційних дій, що в значній мірі допомогло в ідентифікації наявних проявів корупції.

В цілому, вдалося виконати заплановану програму дослідження, та зібрати інформацію по запланованих питаннях, проте отримана інформація дозволила вийти за рамки основного питання щодо проблем та наявності корупційних діянь в пенітенціарних закладах та кримінально-виконавчій інспекції. Було виявлено складний та багатовимірний зв'язок досліджуваної проблеми з іншими сферами життя, та з'ясовано їх місце у суспільно-політичному, соціально-економічному, громадсько-правовому та морально-психологічному вимірі процесів, що відбуваються на рівні як окремого регіону, так і українського суспільства в цілому.

Визначено декілька ключових аргументів: низький рівень життя та різке зубожіння населення, що завжди буде провокувати корупційні дії на всіх рівнях; низька правова обізнаність та культура засуджених та їх близьких, яка є наслідком загального стану правової свідомості суспільства, що також не сприяє подоланню корупції. Та ще більш важливим аргументом є – загальне відношення суспільства до осіб, які відбувають покарання: з одного боку суспільство відвертається від цих людей, а з іншого – існування

такого стану речей дає змогу і надалі існувати певним корупційним проявам та схемам, за межами постійного соціального контролю та громадської уваги.

І лише порівняно невелика кількість громадських, благодійних і релігійних організацій та окремих осіб переймаються вищезазначеними проблемами.

Успіхом проекту можна вважати те, що представники управління Державної пенітенціарної служби України в Житомирській області не відмовили Житомирській обласній Асоціації фахівців соціальної сфери у проведенні дослідження, антикорупційних навчань персоналу та інших заходів в рамках проекту, не чинили супротив діяльності громадської організації. Навпаки, Управлінням державної пенітенціарної служби України в Житомирській області була надана вся необхідна допомога щодо реалізації проекту, це: і доступ до пенітенціарних установ та закладів, і безкоштовне надання приміщень для заходів, і організація цільових аудиторій – засуджених, персоналу установ.

Саме тому Житомирська обласна Асоціація фахівців соціальної сфери висловлює щиру вдячність усім учасникам та виконавцям проекту, а також особисто т. в. о. начальника Управління ДПтС України в Житомирській області, полковнику внутрішньої служби А. В. Іскоростенському та заступнику начальника Управління ДПтС України в Житомирській області, полковнику внутрішньої служби А. А. Бобриньову і сподівається на розуміння та подальшу співпрацю у складній та найважливішій справі сьогодення – подоланні корупції.

**Координатор проекту,
Голова Ради ЖОАФСС
Вероніка Мишківська**

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ЗМІСТ	7
КЕЙС ПРОЕКТУ	8
ОПИС ДОСЛІДЖЕННЯ	11
ЗАГАЛЬНИЙ СТАН	16
ПРИЧИНИ	22
ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	27
РЕКОМЕНДАЦІЇ	29
ДОДАТКИ	37

КЕЙС ПРОЕКТУ

Долучення до процесу гуманізації системи виконання покарань є одним з пріоритетних напрямків діяльності Житомирської обласної Асоціації фахівців соціальної сфери. ЖОАФСС є постійним партнером Управління державної пенітенціарної служби України в Житомирській області (Угода про співпрацю від 01.09.2008р.) та здійснює діяльність, яка спрямована на надання освітньої, методичної, правозахисної допомоги як засудженим, так і персоналу пенітенціарних закладів. Основна діяльність здійснюється через координацію діяльності Громадської ради при Управлінні державної пенітенціарної служби України в Житомирській області та реалізацію соціальних проектів для засуджених осіб і персоналу пенітенціарних установ та закладів.

За час існування ЖОАФСС реалізувала в пенітенціарній сфері Житомирщини наступні проекти та ініціативи: проект «Крок назустріч: сприяння ресоціалізації засуджених» за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження»; проект «Впровадження гендерних підходів у роботу кримінально-виконавчої інспекції Житомирської області» за підтримки Швейцарського Бюро Співробітництва в Україні; проект «Правозахисна Програма для молодих людей, що перебувають в конфлікті із законом» за підтримки громадської організації «Фундація прав людини» та ін.

В Житомирській області функціонує 6 пенітенціарних закладів, а також Кримінально-виконавча інспекція (КВІ), що здійснює виконання покарань не пов'язаних з позбавленням волі. У зазначених установах працює 1678 осіб. Серед них: працівники управління (73), КВІ (91), середній та старший начальницький склад (361), молодший начальницький склад (789) та ін. Більшість з них це військовослужбовці, державні службовці та інші особи уповноважені на виконання функцій держави. Серед зазначених осіб, останнім часом спостерігається значне збільшення корупційних правопорушень.

Саме тому Житомирська обласна Асоціація фахівців соціальної сфери ініціювала пілотний проект «Свідомий вибір», спрямований на профілактику корупції в пенітенціарній сфері.

Метою проекту «Свідомий вибір» є початок процесу зменшення рівня корупції в сфері виконання покарань через свідому відмову від корупційних діянь персоналу пенітенціарних установ та працівників кримінально-виконавчої інспекції (КВІ) Житомирської області.

Проект «Свідомий вибір» складається з трьох основних компонентів:

1. Проведення дослідження корупційних діянь, що наявні в пенітенціарних установах та закладах, КВІ Житомирської області.
2. Антикорупційне навчання персоналу усіх пенітенціарних закладів та установ, співробітників кримінально-виконавчої інспекції в Житомирській області.
3. Налагодження взаємодії з прес-службою Управління Державної Пенітенціарної служби в Житомирській області та неформальна освіта представників засобів масової інформації Житомирщини щодо професійної етики та специфіки висвітлення подій в пенітенціарній сфері, в тому числі корупційних діянь.

Діяльність проекту зосереджується навколо таких груп бенефіціаріїв:

- ✓ Особи, які відбувають покарання в пенітенціарних закладах і установах та особи, які відбувають покарання, не пов'язані з позбавленням волі, та перебувають на обліку в кримінально-виконавчій інспекції Житомирської області.
- ✓ Середній та молодший начальницький склади пенітенціарних установ та закладів, міськрайонних підрозділів КВІ.
- ✓ Журналісти місцевих засобів масової інформації та прес-служба Управління державної пенітенціарної служби в Житомирській області.

Проектні заходи в рамках 3-ох основних компонентів:

I КОМПОНЕНТ.

Дослідження корупційних діянь відбувалось методом проведення фокус-груп із засудженими в 6 пенітенціарних закладах та кримінально-виконавчій інспекції міста Житомира. Методом збору інформації обрана фокус-група, як якісний метод дослідження, що обумовлювався практично значущою метою, а саме – в умовах безпосереднього спілкування з засудженими дослідити корупційні діяння з боку персоналу, що наявні в пенітенціарних установах та КВІ. Усього було проведено 7 фокус-груп.

II КОМПОНЕНТ.

Антикорупційне навчання персоналу пенітенціарних установ та закладів, співробітників кримінально-виконавчої інспекції було проведено шляхом 16-ти одноденних тренінгів, які пройшли в Житомирській виправній колонії №4, Житомирській установі виконання покарань № 8, Бердичівській виправній колонії № 70, Коростенській виправній колонії №71, Райківській виправній колонії № 73, Бердичівському виправному центрі №108 та охопили персонал усіх підрозділів КВІ Житомирської області.

III КОМПОНЕНТ.

Налагодженню взаємодії прес-служби Управління Державної Пенітенціарної служби в Житомирській області із місцевими засобами інформації щодо висвітлення корупційної тематики досягалось проведенням наступних заходів: круглого столу, освітнього воркшопу та прес-туру в пенітенціарні заклади.

Наскрізним завданням проекту «Свідомий вибір» було привернення уваги громадськості та підвищення суспільної обізнаності щодо існування та проявів корупції в сфері виконання покарань. Цьому слугуватиме оприлюднення результатів дослідження, а саме – опис видів корупційних діянь, що наявні в сфері виконання покарань в Житомирській області, яке відбуватиметься через такі інформаційні канали: місцеві ЗМІ (газети, TV, радіо, інтернет) та власні і партнерські інформаційні ресурси. Що, в свою чергу, сприятиме більшій прозорості та зменшенню рівня корупції з боку персоналу пенітенціарних закладів та кримінально-виконавчої інспекції.

ОПИС ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження проблеми корупційних діянь в пенітенціарній системі Житомирської області відбувалось протягом серпня – жовтня 2015 року у семи пенітенціарних закладах регіону (у всіх 6 установах виконання покарань та 1 кримінально-виконавча інспекція):

- Житомирська виправна колонія №4;
- Житомирська установа виконання покарань №8;
- Бердичівська виправна колонія №70;
- Коростенська виправна колонія №71;
- Райківська виправна колонія №73;
- Бердичівський виправний центр №108;
- Кримінально-виконавча інспекція м. Житомира та району (Об'єднана КВІ Корольовського та Богунського районів в м. Житомирі та Житомирського району).

Дослідження відбувалось за методом фокусованого групового інтерв'ювання (фокус-групи). Вибір саме цього методу наукового дослідження відбувся через цілий ряд об'єктивних причин. Метод фокус-груп – це передусім якісний метод збору соціальної інформації в гомогенних (за значущими для дослідження ознаками) групах, за участю ведучого, оснований на принципах групової динаміки, що сфокусовані на певній соціальній проблемі.¹

Р. Мертон запропонував чотири критерії для ефективного проведення інтерв'ю у фокус-групах. На його думку, воно має:

- охоплювати максимальну кількість актуальних тем у межах окресленої проблеми;
- надавати якнайточніші та специфічні дані;
- сприяти встановленню взаємозв'язку, який дає змогу краще вивчити реакції, почуття учасників;
- враховувати особистісний аспект, яким керуються учасники у викладенні своїх думок стосовно певної теми.²

¹ Соціологія : підручник / Ю. Ф. Пачковський, Н. В. Коваліско, І. В. Городняк та ін.; за ред. д-ра соціол. наук, проф. Ю. Ф. Пачковського. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. - 418 с.

² там ж.

Детальніше ознайомитись з текстом анкет-опитувальників можна у [Додатках](#).

Вибору саме цього методу дослідження сприяли також **загальні специфічні особливості фокус-групи** як дослідного методу:

По-перше, для участі в дослідженні добирається група не за однорідними соціально-демографічними ознаками або іншими критеріями, що нерідко вказують сьогодні, а в першу чергу за «приналежністю» до обговорюваної проблеми з погляду замовника і дослідника.

По-друге, саме поняття «фокус» розглядається в тому плані, що в процесі проведення дослідження увага респондентів концентрується, фокусується на конкретній темі. Якщо дослідник не впевнений, що всі запрошені добре поінформовані про неї, то проводиться спеціальне інформування, фокусування.

По-третє, особливістю групової роботи в рамках фокус-групи є наявність принципу групової динаміки, тобто ефекту, що виникає при спільній роботі учасників групи під керівництвом дослідника, взаємовпливу в процесі обговорення.

По-четверте, при груповій взаємодії учасників фокус-групи виникає ефект синергії, тобто нового, часом несподіваного знання, що аж ніяк не могло б виникнути в умовах звичайного індивідуального опитування. Виникненню подібного ефекту в процесі функціонування фокус-групи сприяють прийоми переадресування запитань; «нацькування» учасників, імітування конфронтації або заперечення тієї або іншої думки і тощо.³

Процедура організації фокус-групи передбачає три етапи її здійснення.

Перший, підготовчий, пов'язаний з визначенням мети, об'єкта і предмета дослідження, підготовкою дослідної команди, встановлення кількості, чисельності фокус-груп (у звичайних дослідженнях проводиться обґрунтування і розрахунок вибірки), складанням плану дискусії (сценарій або гайд), вирішенням організаційних проблем. Другий етап – це безпосередньо проведення фокус-груп, польових робіт і первинного опрацювання їх результатів. Третій етап – аналіз даних, що включає розшифровування фіксації відповідей, підготовка звіту.

На першому етапі, ведеться ретельна з підготовки загальної програми дослідження, визначення необхідного числа фокус-груп. Як правило, для

³ Полторак В. А. Маркетингові дослідження: Навчальний посібник / В. А. Полторак, І. В. Тараненко, О. Ю. Красовська. – К. : Центр навчальної літератури. – 2013. – 417 с.

реалізації цілей, здійснення надійного фокус-групового дослідження необхідно провести 4-8 груп (у рамках даного проектного дослідження їх було проведено 7). Найважливішим моментом підготовчого етапу є складання гайду або сценарію фокус-групи. У чому його специфіка? Подібний «гайд», його ще називають слабоструктурованим тематичним «довідником» (програмою інтерв'ю), не містить вичерпної інформації з проблеми, і його використання спрямоване на те, щоб уникати примусу учасників до дискусії, вони під час обговорення повинні самостійно порушувати питання, навіть ті, що заздалегідь не включені в програму.

Суть другого етапу організації фокус-групи, тобто власне не менш як з восьми чоловік для обговорення спеціально обраної теми. При цьому учасники групової дискусії попередньо ознайомлюються з «предметом» обговорення. Веде обговорення ведучий-модератор, спеціально підготовлений інтерв'юер, який ненав'язливо організує бесіду, створюючи невимущену обстановку.

Якісна специфіка фокусованої групової дискусії диктує відповідні методи опрацювання матеріалу на третьому етапі дослідження. Насамперед отримані дані (їх необхідно негайно і докладно розшифрувати, оскільки при проведенні подібних досліджень важливі нюанси, присутні в ході бесіди) систематизуються з урахуванням матеріалів психологів, індексуються та групується.

Нарешті, щодо організації групової дискусії в процесі фокус-групи, то вона проходить такі п'ять стадій:

- формування – здійснюється процес входження людей у групу, їхня ідентифікація з нею, модератор пояснює цілі роботи, те, чому була обрана дана група людей; пояснює гарантії конфіденційності дискусії;
- «притирання» – на цій стадії вирішуються проблеми влади, впливу, домінування, тобто стає зрозумілим ступінь поінформованості кожного учасника щодо відповідної проблеми. Саме тут група починає працювати;
- нормування – учасники починають виконувати певні ролі, усвідомлюють розбіжність думок і узгодженість думок у підгрупах;
- виконання завдання – це основна стадія роботи групи; вона є найтривалішою за часом. У групі, що добре працює на даній стадії, зникає напруження, досягається практичний ефект від обговорення заданої теми;

- загасання – відбувається поступове повернення учасників групової дискусії до їх звичайного, звичного статусу; модератор м'яко підводить людей до закінчення дискусії питаннями типу: «Хтось хоче ще що-небудь додати?».

Функції модератора в процесі організації дискусії в основному такі: він збалансовує, тобто забезпечує участь у дискусії всіх членів групи; заохочує конструктивне лідерство; контролює занадто бурхливу взаємодію членів групи в процесі дискусії; бореться з деструктивною поведінкою учасників; фіксує обговорення, утримує учасників у рамках предмета дискусії; підвищує рівні інтенсивності і щільності дискусії; забезпечує всі аспекти групової взаємодії.

Відсутність доступних даних про корупційні діяння в пенітенціарній сфері може пояснюватись різноманітними факторами.

По-перше, традиційною «закритістю» сфери. Не зважаючи на задекларовану прозорість та підзвітність, в офіційних джерелах зустрічається дуже обмежена інформація, викладена у відповідності до нормативних актів, що не дає повного розуміння та можливості опису та відповідної класифікації корупційних діянь.

По-друге, люди, які відбувають покарання, неохоче повідомляють про випадки корупції, що пояснюється достатньою кількістю причин:

1. *Впевненість в тому, що не буде ніякого результату.* В багатьох засуджених відсутня віра в те, що співробітники правоохоронних органів зроблять належні дії у відповідності до їхньої заяви, тому що самі є учасниками певних корупційних схем.
2. *Страх та недовіра до поліції.* Стійке переконання, що «уся поліція корумпована». Серед учасників дослідження була достатня кількість засуджених, яка мала певний негативний досвід спроб прояву корупційних діянь з боку поліції під час, наприклад, слідчих дій та досвід повної відсутності, або формальності захисту. Що пояснює повну зневіру в діях поліції.
3. *Боязнь помсти.* Що активна участь у дослідженні вплине на умови утримання, або на покарання взагалі. Більшість ув'язнених, які брали участь у фокус-групах, виявляли побоювання щодо можливої помсти з боку персоналу у разі, якщо будуть розголошенні факти корупційних проявів.
4. *Низький рівень правової обізнаності та свідомості.* Деякі з осіб, що відбувають покарання не ідентифікували різні види корупційних діянь, не знали, що існує законодавство, спрямоване на покарання

корупції на різних рівнях. А також про те, як і куди можна повідомити про відповідні злочини.

5. *Контроль та тиск з боку персоналу.* Під час проведення фокус-груп, де учасниками були засуджені, знаходилась максимальна кількість персоналу, які уважно сліdkували за тим що відбувалось. В деяких випадках їхня кількість доходила до 8 чоловік. І це не були заходи безпеки. Саме тому, ув'язнені важко йшли на контакт.

Усі ці труднощі були виявленні під час проведення дослідження корупційних діянь в рамках проекту «Свідомий вибір», в якому головним методом була обрана фокус-група, як особлива форма якісного аналізу. Під час її проведення, учасників просили висловити свої думки або поділитися своїм досвідом в зв'язку з проявами корупції в пенітенціарних закладах, або в кримінально-виконавчій службі. У даному випадку групи досліджених складались з осіб, які відбувають покарання в пенітенціарних закладах, або відбувають покарання, не пов'язані з позбавленням волі. У «закритих» закладах учасники неохоче йшли на контакт та розповідали про інциденти щодо корупції, в які вони були задіяні або були свідками. Саме тому, були розроблені 2 опитувальники, окремо – для установ, де відбувають покарання та для кримінально-виконавчої служби, яка здійснює нагляд за альтернативними видами покарань. Це дало певний результат. Після наголошення на конфіденційності, більшість учасників брала достатньо активну участь у письмовому опитуванні. Це є підтвердженням вищезазначених причин труднощів, що виникали при зборі даних.

Дослідження корупційних діянь у системі відносин між ув'язненими (підобліковими особами) та персоналом, що наявні в пенітенціарних установах та КВІ проводилось у поєднанні усної і письмової форми опитування учасників фокус-груп. Загалом у фокусованих групових інтерв'ю взяло участь 179 осіб з числа ув'язнених, підоблікових осіб та персоналу пенітенціарних установ і кримінально-виконавчої інспекції. Враховуючи, що в Житомирській області (за офіційною інформацією) в місцях позбавлення волі перебуває 3240 осіб, то вибірку для методу групового фокусованого інтерв'ю доцільно вважати репрезентативною. Результати дослідження конкретизовано представлені у подальших розділах цього звіту.

ЗАГАЛЬНИЙ СТАН

Однією із базових цілей проекту була оцінка загального стану корупції в діяльності пенітенціарних установ. В процесі дослідження учасниками фокус-груп було надано таку оцінку за рядом критеріїв.

Так, оцінюючи тенденції до змін в «корупційній сприйнятливості» закритого середовища пенітенціарних установ, респонденти з числа ув'язнених осіб відзначають, що, незважаючи на те, що в плані змін пенітенціарна система є однією із найбільш консервативних та непластичних, зміни все ж таки відбуваються. Особливо помітними ці зміни є для тих ув'язнених, які вже досить давно відбувають покарання та для осіб, які були переведені з місць позбавлення волі на Сході України.

Для об'єктивності дослідження варто також відзначити, що значна частина опитаних (в першу чергу ув'язнених відносно нещодавно) відповідних змін не відчули.

Респонденти зазначають, що, порівнюючи нинішню ситуацію з ситуацією десятирічної давнини, варто відзначити помітні разючі зміни у нівелюванні базових передумов корупційних дій. В якості прикладу вони називають такі базові можливості як доступ до побачень з ув'язненими, можливість перегляду телевізору і т.п. (які раніше можна було отримати скоріше у якості виключення або внаслідок корупційних діянь). На разі ж відповідні послуги надаються у вільному доступі, а тому необхідність у корупційних діяннях з цих причин практично зникла.

Стосовно учасників фокус-груп з числа персоналу пенітенціарних установ, то вони зазначають, що лейтмотивом корупційних діянь в цій системі є небажання (об'єктивне чи суб'єктивне) держави забезпечити базові потреби пенітенціарних установ (наводився навіть приклад забезпечення закладу електричними лампочками). Відповідний підхід (пов'язаний на думку респондентів або з недофінансуванням або з банальним розкраданням коштів платників податків).

В той ж час опитувані відзначають низький рівень довіри до антикорупційної діяльності держави, вважаючи її імітацією боротьби. Яскравим віддзеркаленням цієї думки є цитата зі слів одного із учасників

фокус-груп з числа ув'язнених: «Якщо така показуха відбувається в Кабміні, то що вже можна говорити про тюрму...».⁴

Досить розмитим також є саме розуміння поняття «корупція» та «корупційні діяння» серед учасників фокус-груп (в першу чергу серед ув'язнених та підоблікових осіб). Часто незначні, на їхню думку, «подарунки» доцільно вважати саме «знаком вдячності і уваги», а не проявами корупції. З цього приводу доцільно говорити про відсутність системного розуміння явища корупції та її причинно-наслідкових зв'язків. Також доцільно говорити про наявність чітко сформованого (як у ув'язнених, так у персоналу) стереотипу, що піднесення на незначну суму чи бартерний обмін товарами і послугами (на кшталт пачки паперу, чи цигарок в обмін на продукцію виробництва ув'язнених) не вважається корупцією. Першопричиною цього, об'єктивно, є два фактори: низький рівень забезпечення пенітенціарних установ і низький рівень доходів персоналу.

В якості підтвердження попередньої думки виступає також інша поширена серед респондентів теза, що корупція – це українська ментальна традиція. Однак досвід інших країн (наприклад Гонконгу) вщент спростовує цей міф.

До основних видів корупції, виділених учасниками фокус-груп можна віднести (див. Рис.1):

- **Хабарництво:** обіцянка, пропозиція або надання якої-небудь вигоди, що неналежним чином впливають на дії або рішення посадової особи.
- **Розбазарювання:** крадіжка ресурсів людьми, наділеними владою і контролем за чимось цінним.
- **Шахрайство:** поведінка, націлена на обман або введення в оману людини або юридичної особи з метою особистої вигоди або вигоди третьої сторони.
- **Вимагання:** примушування людини заплатити гроші або надати інші цінності в обмін на певні дії або бездіяльність.
- **Зловживання:** використання службових повноважень для надання необґрунтованих пільг чи преференцій якійсь особі або групі чи навпаки дискримінація людини або групи задля особистої вигоди.

⁴ Наводиться приклад із показовим затриманням на засіданні КМУ очільника ДСНС Сергія Бочковського 25 березня 2015 року із подальшим «тихим прикриттям» справи. Детальніше з новин: <http://tsn.ua/politika/eksperti-pro-skandalniy-aresht-u-kabmini-pokazuha-chi-borotba-z-korupciyeyu-417568.html>

- **Використання конфліктів інтересів:** участь в угодах, придбання посади або отримання комерційної вигоди, що несумісне з офіційним становищем і обов'язками з метою незаконного збагачення.
- **Отримання незаконних пільг чи винагород:** посадовець отримує щось цінне від тих, хто хотів би отримати державне замовлення.
- **Фаворитизм:** надання послуг або ресурсів родичам, знайомим, друзям тощо.
- **Кумівство:** перевага у наданні посад родичам.
- **Незаконні пожертви і внески:** отримання грошей в обмін на лояльність до того, хто вносить пожертву.

Рис. 1. Коло видів корупції в пенітенціарних установах
(за результатами дослідження)

Показовим є деперсоніфіковане підтвердження наявності корупції в їхньому пенітенціарному закладі як персоналом, так і ув'язненими. До ключових благ, які є фактором корупційної поведінки респонденти віднесли:

- у пенітенціарних закладах закритого типу (тюрмах):
 - доступ до медичного обслуговування та допомоги;
 - доступ до регулярних побачень;
 - регулярність перегляду телебачення;
 - можливість та відкритість доступу до мережі Інтернет;
 - можливість та конфіденційність листування.
- у кримінально-виконавчій інспекції:
 - можливість менш регулярно обліковуватись;
 - відпрацювання громадських робіт;
 - відпрацювання виправних робіт та господарських робіт на базі КВІ.

Відповідними є й ключові форми корупційних діянь, які можуть мати місце в системі пенітенціарних установ області (за результатами дослідження) (див. Рис.2).

У пенітенціарних закладах закритого типу (тюрмах):

- пронесення на територію установи заборонених предметів і речовин (найбільш поширені приклади – це цигарки та чай, рідше алкоголь та наркотичні речовини);
- маніпуляції з приводу умовно-дострокового звільнення (невиправдане подання на умовно-дострокове звільнення в обмін на хабар у формі грошової компенсації, придбаних товарів чи послуг);
- маніпуляції з документами ув'язненого (наприклад умисне «затягування» процесу отримання родичами необхідних довідок про ув'язненого);
- доступ до медичного обслуговування та допомоги (наприклад можливість отримання якісних необхідних ліків за хабар, або маніпуляції з ліками, що мають наркотичні властивості);
- доступ до побачень (маніпуляції посадових осіб установи з приводу можливості та регулярності короточасних зустрічей та побачень ув'язнених);
- регулярність перегляду телебачення (доступ до кімнати з телевізором);
- можливість та відкритість доступу до мережі Інтернет;

– можливість та конфіденційність листування.

У ПЕНІТЕНЦІАРНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАКРИТОГО ТИПУ (ТЮРМАХ)

пронесення на територію
установи заборонених
предметів і речовин

маніпуляції з приводу умовно-
дострокового звільнення

маніпуляції з документами
ув'язненого

доступ до медичного
обслуговування та допомоги

доступ до побачень

регулярність перегляду
телебачення

можливість та відкритість доступу
до мережі Інтернет

можливість та конфіденційність
листування

У КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧІЙ ІНСПЕКЦІЇ

примус до передплати
спеціалізованих видань
(наприклад «Закон і обов'язок»)

примус до купівлі канцтоварів

маніпулювання стосовно
вчасності реєстрації

маніпулювання стосовно
пом'якшення умов обліку
(наприклад з 3 відмічань до 2)

маніпулювання стосовно
громадських робіт

маніпулювання стосовно
ремонту приміщення КВІ

маніпулювання стосовно
господарських робіт у
співробітників КВІ

маніпулювання стосовно
виправних робіт

Рис. 2. Основні форми корупційних діянь в пенітенціарних
установах (за результатами дослідження)

У кримінально-виконавчій інспекції:

- примус до передплати спеціалізованих видань (наприклад «Закон і обов'язок»);
- примус до купівлі канцтоварів (в першу чергу офісного паперу, заправлення картриджів принтеру, дрібного офісного приладдя),
- маніпулювання стосовно вчасності реєстрації (наприклад певний хабар у грошовій або іншій формі за прострочення встановлених термінів облікування);
- маніпулювання стосовно пом'якшення умов обліку (наприклад з 3 відмічань на місяць до 2);
- маніпулювання стосовно громадських робіт (наприклад формальне їх записування в обмін на хабар);
- маніпулювання стосовно ремонту приміщення КВІ (ремонт службових приміщень або за рахунок підоблікових осіб або за їх безпосередньої участі);
- маніпулювання стосовно господарських робіт у співробітників КВІ (використання підоблікових осіб для виконання робіт у особистих цілях персоналу);
- маніпулювання стосовно виправних робіт (наприклад перерахування оплати за виправні роботи на рахунок інспектора).

Відповідна ситуація, окрім іншого, на думку респондентів, викликана, в першу чергу, байдужістю персоналу до самих ув'язнених. В якості прикладу опитані наводять ситуацію в одній із установ, коли на приблизно 800 осіб ув'язнених в установі всього 1 лікар, який, в силу об'єктивних обставин, не тільки не може фахово виконувати професійні обов'язки, а й не має достатньо часу для приділення достатньої кількості часу кожному пацієнту.

Особливу увагу респонденти та експерти також звертають на відсутність та фактичне невикористання нетюремних методів покарання за незначні правопорушення. Відповідний ув'язнені наводять і приклад, коли людина за вкрадену банку меду отримує 4 роки ув'язнення поряд з вбивцями і гвалтівниками, що не може не тільки не сприяти, а й значно ускладнює (практично унеможлиблює) процес ресоціалізації ув'язнених осіб після відбуття покарання. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню рівня рецидивної злочинності.

ПРИЧИНИ

В процесі проведення дослідження учасники давали свою оцінку причинам виникнення корупційних діянь в пенітенціарній системі. На основі узагальнення та аналізу відповідей учасників, можна виділити наступні ключові причини виникнення цього явища, умовно об'єднані у групи:

Рис. 3. Матриця причин корупції (за результатами дослідження)

- соціально-економічні (бажання ув'язнених поліпшити побутові умови існування, низькі заробітні плати у співробітників установ, відсутність повноцінного державного забезпечення базових витрат установ);
- соціально-юридичні (відсутність (або фактичне невикористання) нетюремних методів покарання, корупційна складова у правоохоронній та судовій системі);
- соціально-психологічні (традиційність «корупційної» моделі поведінки, відсутність усвідомлення корупційності власних дій);
- інформаційні (часткова публічність всіх дій в пенітенціарній системі, відсутність системи нагляду за діями персоналу).

Як видно з графіку (див. Рис.4.) учасники фокус-груп рейтингово визначили ключові, на їхню думку, причини виникнення корупції в пенітенціарній системі:

1. *Бажання ув'язнених поліпшити побутові умови існування* як ключову причину виникнення корупційних дій назвали більше двох третин респондентів. Бажання задовольнити базові потреби комфортного побутового існування – основний мотив виникнення корупції у ув'язнених осіб, що безпосередньо пов'язано з низьким рівнем матеріального забезпечення пенітенціарних закладів, а тому прямо стимулює корупційні діяння.

2. *Низькі заробітні плати співробітників пенітенціарних установ* як одну із ключових причин виникнення корупції називають як самі співробітники, так і ув'язнені. При чому прямим стимулом до корупційних дій, в першу чергу, це вважають ув'язнені, оскільки безпосередні вигоди, які можна отримати шляхом корупційних діянь, стають для них «доступнішими». За неофіційною деперсоніфікованою інформацією, часто предметом розрахунку взагалі не є гроші (практикується система бартерних відносин та взаємних послуг, особливо в тих закладах, де присутнє виробництво). За інформацією анонімного джерела відповідна вартість корупційних послуг є різною, однак найбільш «поширені» дії із занесенням цигарок коштують в середньому 100 грн. (або близько \$4). І співробітники йдуть на відповідний ризик саме через низьку заробітну плату, яка в середньому складає \$84.

3. *Відсутність повноцінного державного забезпечення базових витрат установ.* Цю причину до ключових економічних факторів корупції відносять не тільки співробітники і ув'язнені, а й керівництво пенітенціарних установ. До того ж ця причина безпосередньо пов'язана з найбільш поширеною, на

думку респондентів, причиною – бажанням поліпшити власні побутові

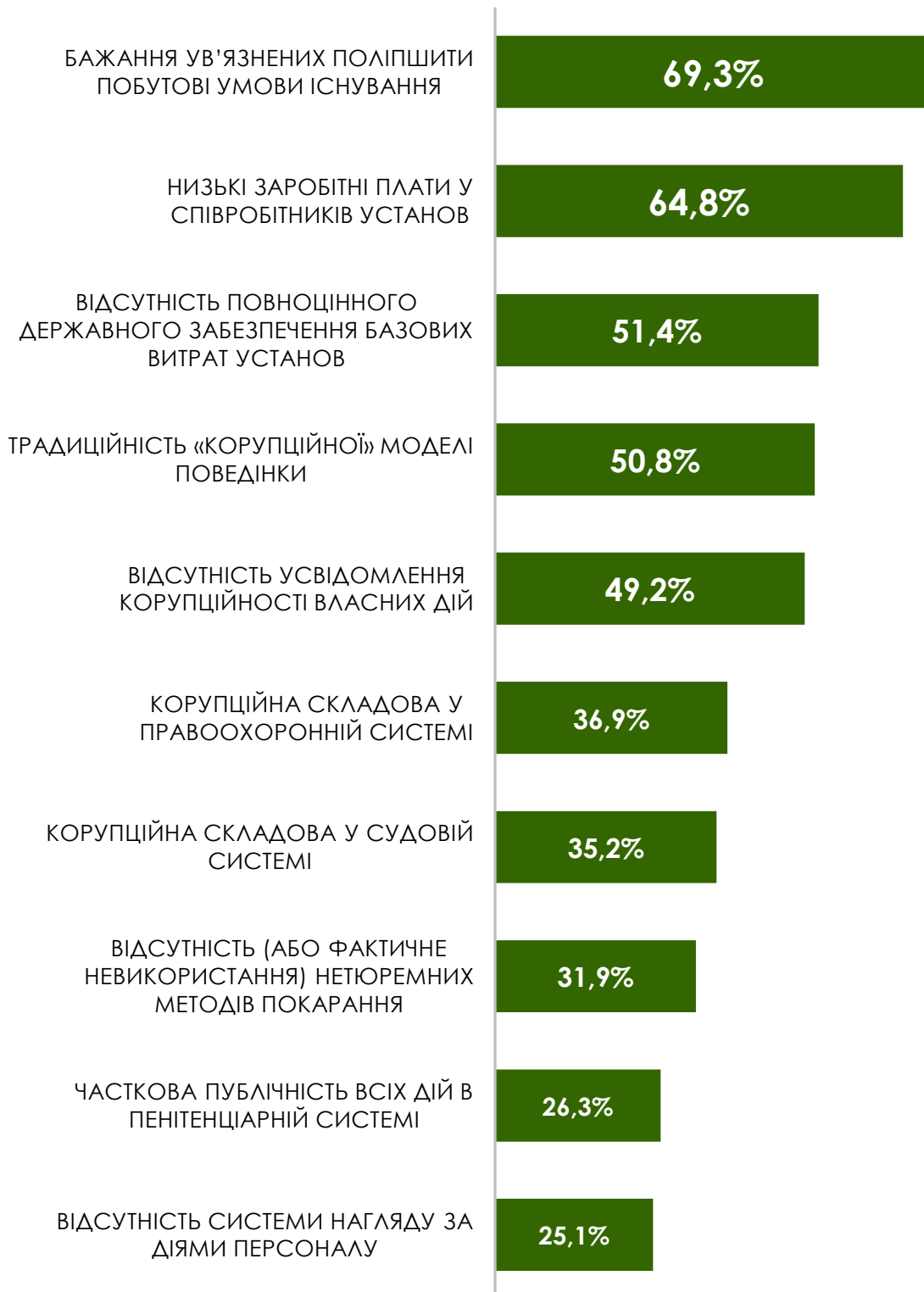

Рис.4. Рейтингова оцінка ключових причин корупційних діянь у пенітенціарній системі

умови. Яскравим прикладом подібної діяльності є поширена у кримінально-виконавчих інспекціях практика, коли підоблікові особи (в обмін на рідше відмічання) забезпечують інспекції базовими канцелярськими витратами.

4. Традиційність «корупційної» моделі поведінки. Особливо складною, на нашу думку, є точка зору (характерна більше як для половини опитаних) про ментальну сутність корупції. Учасники всіх фокус-груп неодноразово проговорюють корупцію як систему національних традицій. А що особливо небезпечно, вважають, що саме через це проблему корупції неможливо нівелювати. Тому, на нашу думку, подолання цієї ментальної установки має бути одним із пріоритетів роботи з протидії корупції.

5. Відсутність усвідомлення корупційності власних дій – цілком соціально-психологічний мотив корупційних дій. Варто відзначити, що часто відсутнє об'єктивне сприйняття, що ж власне називати корупцією і корупційними діями. Фактично, за результатами дослідження, можна відзначити, що відбувається деперсоніфікація та узагальнено-відсторонена оцінка власних корупційних дій. Яскравим прикладом подібної тези є той факт, що переважна більшість респондентів (як з числа ув'язнених і підоблікових, так і з числа персоналу) вручення певних недорогоговартісних «знаків вдячності» (на кшталт шоколадок, коробки цукерок, пачки паперу і т.п.) не вважають корупційними діями.

6. Корупційна складова у правоохоронній системі. Значна частина респондентів пов'язує корупцію в пенітенціарній системі безпосередньо з корупційним елементом у діяльності правоохоронної системи. Опитувані пояснюють цю взаємопов'язаність наступним чином: у ситуаціях, коли людина перебуваючи під слідством (справедливо чи ні) потрапляє в ситуацію корупційного тиску з боку посадових осіб і не має бажання (чи змоги) вчиняти відповідні корупційні дії, через що потрапляє до пенітенціарних закладів (через судову систему), де вимушена намагатись, якомога швидше або покинути устанovu, або максимально поліпшити свої умови перебування, що також спонукає корупцію.

7. Корупційна складова у судовій системі. Безпосередньо пов'язаний з попереднім фактором чинник, однак часто від нього незалежний. «Схема» дії цього фактора тотожна до системи корупційних дій у правоохоронних закладах.

8. *Відсутність (або фактичне невикористання) нетюремних методів покарання* є одним із найбільш «гострих» факторів для респондентів, особливо для ув'язнених. Домінування форм покарання, пов'язаних із позбавленням волі загострює формування «почуття несправедливості», що прямо пов'язане з нерівномірністю ув'язнення як форми покарання за різні типи злочинів (наприклад, порівнюючи крадіжку ліків і вбивство). Для об'єктивності варто зазначити, що перебування у закритих пенітенціарних установах людей за злочини різної ступіні тяжкості не сприяє ресоціалізації людей, які вчинили відносно незначні правопорушення, а навпаки стимулює їх маргіналізацію та подальшу рецидивність криміногенних дій.

9. *Часткова публічність всіх дій в пенітенціарній системі.* Відповідний фактор, на нашу думку, викликаний дещо «радянською» традиційною системою інформаційної політики пенітенціарних закладів, яка носить «пропагандистсько-популістський» характер. Ми вважаємо, що саме боязнь публічно визнавати недоліки у діяльності системи закладів, є одним із мотивів корупційної діяльності (в першу чергу, через можливість непублічно «зам'яти» цю справу). Саме тому, потрібна максимальна інформаційна прозорість, особливо в сфері резонансних справ.

10. *Відсутність системи нагляду за діями персоналу на думку експертів проекту та на підставі закордонного досвіду* є одним із ключових мотивів корупційних діянь. Саме наявність зовнішнього (бажано за допомогою технічних засобів) прозорого контролю, про який відомо співробітникам значно нівелює можливість корупційних дій.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

В процесі проведення дослідження учасникам фокус-груп також пропонувалось висловити свою точку зору про можливі шляхи вирішення проблеми корупції в пенітенціарній системі. Запропоновані методи вирішення частково перекликаються з названими причинами корупційних діянь, однак відповідний логічний зв'язок далеко не завжди простежується.

Так, проаналізувавши і узагальнивши відповіді респондентів, доцільно зауважити, що вони акцентують увагу, в першу чергу, на економічних та юридичних методах, практично нівелюючи організаційні, інформаційні та соціально-психологічні методи подолання корупції (хоча й відносять явища подібного роду до основних причин виникнення корупції).

Рис.5. Пропоновані респондентами шляхи подолання корупції

Загалом ж респонденти виділили у різних тотожних формулюваннях чотири, ключові на їх думку, шляхи подолання корупції (див. Рис. 3): поліпшення побутових умов існування та державного забезпечення базових витрат установ, посилення відповідальності за корупційні дії, підвищення заробітної плати співробітників пенітенціарних закладів, протидія корупції в правоохоронній та судовій системі.

Поліпшення побутових умов існування та державного забезпечення базових витрат установ як фундаментальну умову подолання корупції в пенітенціарній системі в тій чи іншій формі назвали практично всі респонденти. На думку як співробітників, так і ув'язнених це одразу знівелює значну кількість відносно об'єктивних факторів для виникнення корупції, оскільки ті базові блага, за отримання яких люди були готові до вчинення корупційних дій, будуть загальнодоступними.

Посилення відповідальності за корупційні дії назвали важливою умовою подолання корупції більше 60% опитаних. Проте варто деталізувати, що у своїх відповідях учасники фокус-груп наголошують на тому, що для ефективної протидії корупції необхідно не лише юридично посилити відповідальність за вчинення корупційних дій, а й посилити контроль за реальним покаранням корупціонерів. Доречно зазначити також неодноразово наведені респондентами приклади ситуацій, коли корупціонерів незначного рівня (наприклад лікарів) показово карають за невеликі суми, в той же час, справи підозрюваних у розкраданнях національних масштабів кулуарно закриваються. Цей факт, на думку респондентів, практично нівелює соціальну готовність громадян до боротьби з явищем корупції.

Підвищення заробітної плати співробітників пенітенціарних закладів як базову умову подолання корупції називають більше половини учасників фокус-груп. Доцільно зауважити, що методом протидії корупції це називають не тільки власне співробітники, а й ув'язнені і підоблікові особи. При цьому учасники фокус-груп з числа співробітників пенітенціарних установ зазначають, що отримуючи достойну заробітну плату готові до будь-якої максимізації контролю, оскільки у них зникає необхідність ризикувати роботою за незначні суми коштів (деталі у розділі [Причини](#)).

Протидія корупції в правоохоронній та судовій системі на думку майже половини респондентів є однією із фундаментальних умов подолання корупції в пенітенціарній системі. Така точка зору пов'язана з безпосереднім досвідом учасників фокус-груп (в той же час варто відзначити, що всі вони бояться говорити про це відкрито).

РЕКОМЕНДАЦІЇ

В процесі реалізації проекту та його підготовки експертами на основі світового досвіду та результатів проведеного дослідження було вироблено ряд рекомендацій для подальшої оптимізації системи протидії корупції в пенітенціарній системі.

Перш за все, доцільно було б узагальнити ключові шляхи подолання корупції на основі результатів дослідження та думки експертів. Відповідно до обробки цих відповідей, варто зазначити, що система боротьби з корупцією в пенітенціарній системі, в першу чергу, повинна включати три взаємопов'язані елементи: елемент прозорості та контролю, економічний та юридичний елементи (див. Рис.6).

Рис.6. Базові елементи протидії корупції в пенітенціарній системі

Елемент прозорості та контролю передбачає максимально можливу відкритість та прозорість дій в пенітенціарній системі, зокрема і за

допомогою сучасних технічних засобів. Загальновідомий факт, що поінформованість людини про наявність зовнішнього незалежного контролю (тобто усвідомлення того факту, що всі твої дії «бачать») знижує бажання до вчинення корупційних дій (яскравим прикладом є антикорупційна програма Південної Кореї).

Економічний елемент полягає у підвищенні доходів співробітників та повноцінному забезпеченні пенітенціарних установ базовими потребами. Враховуючи складну економічну ситуацію в державі, доцільно говорити про необхідність посилення економічної незалежності пенітенціарних установ, через розширення виробництва на їх базі, а також посилення співпраці з приватним бізнесом (при збереженні державного контролю). Ці заходи, а також реструктуризація структури установ дозволять знайти відповідні ресурси для більш ефективної роботи пенітенціарної системи. При цьому важливо зазначити, що доходи співробітників мають формуватись виключно за державний рахунок і не перебувати в залежності від виробничо-комерційної діяльності закладу, оскільки це може збільшити корупційні ризики.

Юридичний елемент протидії корупції полягає у посиленні відповідальності за корупційні дії та забезпеченні реального контролю за дотриманням антикорупційного законодавства на всіх рівнях пенітенціарної системи. Також цей елемент полягає у максимізації нетюремних методів покарання. Світовий досвід показує, що відповідна практика є більш ефективною, оскільки не сприяє асоціації злочинців, а дозволяє не тільки покарати їх, але й здобути користь для суспільства.

Доцільним (зокрема і для формування довіри до антикорупційної діяльності як одну із основ її успіху), на нашу думку, є більш детальний розгляд основних кроків у подоланні корупції в пенітенціарній системі за дедуктивним принципом вирішення основних її причин, що були виділені учасниками фокус-груп (див. Рис.7):

- Поліпшення побутових умов перебування в установі ув'язнених та персоналу.
- Підвищення заробітних плат співробітникам пенітенціарних установ.
- Повноцінне державне забезпечення необхідних витрат пенітенціарних установ.
- Системна просвітницька робота з подолання стереотипів про ментальну традиційність «корупційної» моделі поведінки.

- Інформаційно-просвітницька робота спрямована на формування чіткого розуміння і усвідомлення сутності і ознак корупції.
- Паралельна робота з подолання корупції у правоохоронній системі
- Відновлення довіри до судової системи через боротьбу з корупцією в ній, як одна із фундаментальних умов успішності боротьби з корупцією.
- Домінування нетюремних методів покарання за незначні правопорушення
- Максимально можлива публічність всіх дій в пенітенціарній системі.

Рис.7. Кроки по протидії корупції в пенітенціарній системі

Створення за допомогою сучасних технічних засобів системи нагляду за діями персоналу. В той же час, для об'єктивності, слід зазначити, що антикорупційні дії у певній сфері або регіоні не матимуть ефективності. Для успішної протидії корупції необхідна воля вищого державного керівництва на системну всеохоплюючу антикорупційну діяльність, яку обов'язково необхідно конкретизувати у конкретній антикорупційній стратегії.

Відповідними є й інструменти реалізації цієї антикорупційної стратегії (див. Рис.8)

- **Запобігання - Прозорість**

- Інформаційні центри
- Інформація про державні послуги та розцінки
- Оприлюднення стандартів надаваних послуг
- Відкриті слухання/бюджетний процес
- Зворотній зв'язок щодо якості надання державних послуг
- Консультативні групи – «громадяни-влада»

- **Підзвітність**

- *Фінансова підзвітність:*
 - Покращення процедур фінансового контролю (координація між аудиторськими службами та прокуратурою)
 - Декларація прибутків та майна
 - Удосконалення процедур держзакупівель
- *Професійна підзвітність:*
 - Встановлення зрозумілих норм виконання роботи та способів вимірювання результатів
 - Наявність чітких процедур прийняття на роботу в органи державного управління
 - Введення процедур заохочення за результатами роботи
 - Звітність співробітників державної служби
 - Аналіз скарг громадян та повідомлень засобів масової інформації
 - Визначена система професійного росту, що заснована на засадах справедливості
- *Громадська підзвітність:*
 - Проведення зустрічей з громадськістю
 - Забезпечення громадського доступу до звітів про діяльність та фінансових звітів
 - Заснування громадських дорадчих/наглядових рад

Рис.8. Основні напрямки реалізації антикорупційної стратегії

- **Інші засоби запобігання корупції**
 - Спрощення та дерегулювання адміністративних процедур
 - Раціоналізація процедур та правил
 - Вирішення проблем за принципом «одного вікна»
 - Стимули на основі результатів роботи
 - Винагородження за результати
 - Зовнішній моніторинг та нагляд

- «Організації-вартіві» (громадський контроль)
- Механізми роботи зі скаргами
- «Гарячі» лінії
- Правова та юридична допомога потерпілим від корупції
- **Просвіта громадян та освіта**
 - Семінари щодо суті корупції
 - Програми підвищення правової освіченості
 - Навчання підприємців нормам етики
 - Механізми роботи зі скаргами
 - Опитування громадської думки та вивчення рівня задоволеності громадян роботою уряду
 - Робота з молоддю
 - Громадянська освіта в школах
- **Правоохоронні заходи**
 - Удосконалення розслідувань
 - Судове переслідування
 - Приведення законів у дію
 - Виконання судових рішень
 - Покращення міжвідомчої координації міліції та прокуратури
 - Впровадження законів та процедур щодо захисту свідків та інформаторів
- **Інституційні заходи**
 - В органах влади:
 - Комісії з етики
 - Підрозділи комплексного аудиту
 - Міжвідомчі комісії
 - Зміцнення судів
 - Професіоналізм/навчання
 - В громадянському суспільстві:
 - Центри правової допомоги (громадські адвокатури)
 - Громадські спостерігачі
 - Громадські лобістські групи
 - Коаліції організацій громадянського суспільства та підприємництва.⁵

⁵ Відповідна антикорупційна стратегія була розроблена під час проведення тренінгу «Форми та методи взаємодії громадськості з владою» в рамках проекту «Гідна Україна» компанією Менеджмент Системс Інтернешнл у партнерстві з Фондацією Україна-США, Творчим центром Каунтерпарт, Київським міжнародним інститутом соціології та Українським освітнім центром реформ

В той же час, окрім держави, визначальна роль у антикорупційній діяльності належить **громадянському суспільству**.

Головні «антикорупційні» функції громадянського суспільства:

1. Освіта (корупція, збитки від корупції, права громадян, правовий захист) і співучасть.
2. Контроль за владою (моніторинг діяльності влади).
3. Захист і просування інтересів суспільства.
4. Участь в нормотворчих процесах.

Рис.9. Головні «антикорупційні» функції громадянського суспільства

Всі ці функції взаємопов'язані, оскільки:

- Просвіта заради просвіти неефективна. Потрібно просувати інтереси суспільства.
- Моніторинг без гласності (просвіти) і просування реформ не конструктивним.
- Просування інтересів без розуміння та систематичного вивчення проблеми і збору фактичних даних не буде обґрунтованим.

- Нормотворчість без просування залишиться на папері, а без підтримки громадськості (через просвіту) не буде популярною і буде важко просуватись.
- Тільки у взаємозв'язку ці основні компоненти можуть бути ефективними і результативними.

Просвіта. Антикорупційна просвіта громадянського суспільства повинна бути спрямована на те, щоб:

- Розвивати нетерпимість до корупції
- Формувати активну позицію протидії корупції
- Вживати активних заходів
- Не брати участі в корупції
- Повідомляти про випадки корупції
- Виховувати дітей в нетерпимості до корупції.

Суспільний контроль

Об'єкти моніторингу:

- Законодавча влада (Верховна Рада, комітети, ради)
- Виконавча влада
- Судова влада
- Функції/сфери

Рівні:

- Національний
- Регіональний
- Місцевий

Просування реформ і участь в законотворчості

- Свобода доступу до державної інформації
- Участь громадян в громадському житті:
 - Відкриті слухання - бюджет, виконання бюджету, проектів законодавчих актів
 - Консультативні ради
- Декларування доходів і нерухомості представниками органів влади
- Стандарти поведінки
- Прозорість і підзвітність влади

ДОДАТКИ

Успішний досвід інших країн: Сінгапур

Зі здобуттям незалежності Сінгапур опинився в ситуації, чимось нагадувала картину більшості пострадянських країн. Країна перебувала у вкрай важкому економічному становищі і була наскрізь пронизана беззаконням. Законодавство було імпортовано британськими колонізаторами з далекої Англії, правоохоронні органи виявилися не в змозі протистояти організованій злочинності, а більшість чиновників брало участь в корупційних схемах. Населення мало низький рівень освіти і не вміло відстоювати свої права. Проте, в порівнянні з більшістю пострадянських країн Сінгапур був надзвичайно бідною країною, якій доводилося імпортувати навіть прісну воду і будівельний пісок.

Перший уряд країни в протистоянні корупції зіткнувся з кількома проблемами. Закон, що регулює боротьбу з корупцією, був відверто слабкий. Більшість корупційних злочинів виявилися поза сферою його дії, а працівники правоохоронних органів не мали влади, що дає їм можливість ефективно виконувати свої функції. Більш того, знайти докази злочинів було вкрай складно через неефективне законодавство та залучення величезної кількості чиновників в корупційну практику.

Доктор Леслі Палмір виділив **три причини корупції в Сінгапурі, з якими доцільно провести паралелі для України.**

Перша причина – низькі зарплати чиновників. «Щоб не вводити чиновника в спокусу, уряд повинен забезпечувати деякі переваги, які будуть гарантувати його відданість; це можна назвати свого роду негласним договором», «адекватна оплата є основним інгредієнтом реформи». Якщо чиновнику платять занадто мало, він змушений використовувати своє становище щоб звести кінці з кінцями, особливо, якщо ризик відплати невисокий.

Друга причина – наявність можливостей для корупції, які залежать від залучення держслужбовців в управління прибутковими галузями. Коли

роль уряду в економічному розвитку країни почала зростати, вона зробила бюрократію монополією і надала можливості для адміністративного свавілля. Насправді надмірні обмеження у поєднанні з масивною нормативною базою надало більше можливостей і стимулів для корупції. Великою кількістю правил і доступом до товарів і послуг держслужбовці користувалися для вимагання у тих, хто не мав такого доступу.

Третя причина – низький ризик виявлення фактів корупції та покарання. У Сінгапурі корупція була соціально прийнятна як високоприбуткова справа, сполучена з мінімальним ризиком понести покарання.

Відповідно владою Сінгапуру антикорупційна стратегія була спрямована на два ключових напрямки роботи:

Зменшити можливості для корупції. Оскільки уряд не міг підвищити зарплати держслужбовців у зв'язку з об'єктивними економічними умовами (що є тотожним для України), він сконцентрувалося на посиленні законодавства, щоб зменшити можливості для корупції і підвищити покарання за пов'язані з корупцією злочини. Було створено Бюро з розслідування випадків корупції, яке поступово було наділено все більшими повноваженнями. Було збільшено штрафи за корупційні дії (у 20 разів) та терміни ув'язнення за такі дії, передбачаючи конфіскацію майна корумпованих чиновників. Згодом всіх корупціонерів зобов'язали окрім штрафів сплачувати всі отримані корупційним шляхом гроші на користь держави.

Зменшити стимули корупції. Збільшивши доходи держави уряд Сінгапуру зміг знизити стимули корупції, збільшивши зарплати чиновників і поліпшивши умови їх праці (тобто фактично перейшовши від негативного стимулювання до позитивного). Це дозволило залучити до державного сектору фахівців високого рівня, що, в подальшому, викликало економічне зростання.

Орієнтуючись на досвід Сінгапуру, представник Transparency International Г.Гавриш виділив **шість основних уроків сінгапурського досвіду у боротьбі з корупцією:**

Урок перший. Політична верхівка повинна бути щиро орієнтована на зниження рівня корупції. Лідери країни повинні всіляко подавати приклад, вести скромний спосіб життя і уникати потурання корупції в будь-якій формі. Будь-яка людина, помічена в корупції, повинна бути покарана, незважаючи на її статус і положення в суспільстві. Якщо «велика риба» йде з мереж антикорупційного законодавства, а «дрібна рибка» (звичайні

люди) будуть переслідуватися і піддаватися покаранням, стратегія боротьби з корупцією не буде викликати довіри і просто не буде працювати (можна спостерігати чітку аналогію з подібною ситуацією в Україні).

Урок другий. Для ефективної боротьби з корупцією повинен бути забезпечений всебічний підхід, часткові заходи не принесуть успіху. Всебічна антикорупційна стратегія передбачає комплексні законодавчі зміни і вільну від корупції, автономну контролюючу організацію, покликану стежити за виконанням цих законів. Антикорупційне законодавство повинно враховувати попередній досвід і усувати прогалини прийняттям відповідних поправок.

Урок третій. Антикорупційна структура сама повинна бути вільною від корупції. Щоб переконатися в прозорості дій цієї структури, нею повинен керувати політичний лідер, що ніколи не був замішаний в корупційних схемах.

Урок четвертий. Антикорупційна структура не повинна входити до складу поліції, особливо якщо відомо, що остання корумпована.

Урок п'ятий. Для того щоб знизити можливості для корупційних ситуацій, органи влади, особливо вразливі в сенсі порушень, повинні регулярно переглядати прийняті процедури для виявлення ненадійних ланок.

Урок шостий. Стимули до корупції, що впливають на держслужбовців можна нівелювати, якщо платити їм достатньо, щоб вони не заздрили зайнятим в приватному секторі. Це складно зробити, якщо економіка країни не зростає, і немає достатніх фінансових ресурсів. Якщо зарплати низькі, талановиті співробітники йдуть в приватні компанії, а в держструктурах залишаються ті, хто готовий брати хабарі, щоб підвищити свій рівень життя.

Створено на основі матеріалів Інтернет-порталу урядових програм Уряду Республіки Сінгапур: <http://www.scp.gov.sg/> та Інтернет порталу Бюро з розслідування випадків корупції Республіки Сінгапур: <https://www.cpib.gov.sg/> та відкритих джерел в мережі Інтернет

Успішний досвід інших країн: Південна Корея

Одна з найбільш ефективних систем, що діють проти поширення і розвитку корупції, на даний момент створена в Південній Кореї, а якщо говорити точніше в її столиці – Сеулі. Саме Сеул став наочним прикладом того, як потрібно боротися з корупцією. Сеульська програма «OPEN» здійснила справжню сенсацію. Суть програми полягає в наступному: кожен громадянин, який представив на розгляд свою справу, має можливість контролювати роботу чиновників через Інтернет, тобто в режимі реального часу. Подібна система контролю забезпечує прозорість роботи державних чиновників і дозволяє запобігти непотрібну тяганину або несправедливе розгляд чиновниками справ громадян.

Основні принципи програми «OPEN»: доступність і прозорість. Доступність включає в себе наступні три напрямки – *інформаційний аспект* (громадяни мають можливість отримати будь-яку інформацію за програмою «OPEN»), *територіально-часовий аспект* (громадяни мають можливість отримати інформацію в будь-який час і в будь-якому місці), *це оперативно-функціональний аспект* (зручність користування сприяє ефективному контролю з боку громадян). Під прозорістю ж розуміється відкрита система спостереження, ясність процедурних моментів в діяльності адміністрації (доступ в реальному часі до інформації, що стосується деталей процедури розгляду заяв громадян, прийняття рішення про задоволення прохання, можливість перегляду документів, відстеження термінів розгляду).

Система боротьби з корупцією в Південній Кореї реалізується у чотирьох основних напрямках, сутність якого корейці відобразили в офіційному документі у вигляді максимально доступних широкому загалу тез:

1. Превентивні заходи:

- Скасування державного регулювання.
- Розірвання «кола корупційних порушень».

2. Репресивні заходи:

- «Один промах, і тебе звільнено! Стосовно корупції – ніякої терпимості».
- «Поштова листівка з інформацією про корупцію – меру».

3. Прозорість роботи адміністрації

- Онлайновий контроль за розглядом звернень громадян.
- Публікація Індексу антикорупційних показників по кожній адміністративній одиниці.

4. Широке партнерство з громадськістю

- Угода про «непідкупність».
- Спільне з громадськістю інспектування.
- Громадський Омбудсмен.

Програма «OPEN» організована досить просто. Як тільки громадянин подає заяву, наприклад, про отримання дозволу на будівництво, співробітники відповідного відділу адміністрації в обов'язковому порядку розміщують інформацію про цю заяву на сайт «OPEN». Користуючись будь-яким комп'ютером, що має доступ в Інтернет, громадяни можуть дізнатися в режимі реального часу, чи зареєстрована належним чином їх заяву, хто конкретно займається цим питанням, коли можна очікувати дозволу, а якщо прохання не задоволено, то з яких причин.

Система «OPEN» дає можливість відстежувати будь-які затримки з введення даних за допомогою порівняння дати введення даних з фактичною датою розгляду заяви на кожній стадії будь-яким чиновником. Система вимагає від усіх співробітників адміністрації вказувати на сайті день і годину роботи з кожною заявою. Жоден чиновник не зможе відкласти розгляд справи і тим більше прийняти неправомірне рішення.

У Сеулі також вважають, що в справі боротьби з корупцією головну роль грають не боротьба з наслідками корупційних діянь та каральні заходи, після їх виявлення, а навпаки, заходи, що передують цим діям. При цьому ефективно діюча програма «OPEN» це достовірно підтверджує.

Створено на основі матеріалів Інтернет-ресурсу Незалежної комісії по боротьбі з корупцією Республіки Корея: <http://www.acrc.go.kr/> та відкритих джерел в мережі Інтернет

Успішний досвід інших країн: Гонконг

Перемогти корупцію в Гонконзі, де раніше нею було пронизане 94% всього державного сектору (на разі 2-3% за оцінками Transparency International), вдалося трьома простими заходами.

В першу чергу, **скасування презумпції невинуватості для чиновників**. Замість нього застосовується принцип «доведи, що купив майно не на хабарі», тобто чиновників змусили доводити, що все, що ними було куплено, придбано на законні гроші.

Відповідно до норм законодавства Гонконгу, що регулюють відмову від презумпції невинності для чиновників, якщо чиновник не в змозі довести, що законним шляхом отримав кошти, які лежать на його закордонних рахунках або на які придбано його нерухомість і дороге майно, то він буде засуджений до тюремного ув'язнення на строк до 15 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Цю норму законодавства органи влади стали послідовно і чітко реалізовувати. Відразу ж після скасування презумпції невинуватості кілька великих чиновників Гонконгу опинилися за ґратами.

По-друге, **була створена Незалежна комісія по боротьбі з корупцією (НKK)**, у співробітників якої дуже високі оклади, підпорядковується структура тільки генерал-губернатору Гонконгу (найвища посадова особа у Гонконзі). Комісія не тільки виявляє хабарників, а й займається профілактикою, тобто запобіганням хабарництва в сферах, найбільш схильних до корупції, наприклад, в службах, що видають різні дозволи на ведення бізнесу або будь-яких робіт, у дорожній поліції, в слідчих органах і судах.

НKK постійно аналізує, чи застосовують хабарники нові схеми для своїх корупційних дій. Комісія має право провести перевірку в будь-якому відомстві і міністерстві, якщо є хоча б найменша підозра на хабарництво.

За перший рік роботи НKK були спіймані і засуджені 220 чиновників-хабарників. Серед них опинився і шеф поліції Гонконгу. Проти нього порушили кримінальну справу, але він встиг виїхати до Лондона. Проте, генерал-губернатор Гонконгу зміг домогтися його видачі, екстрадиції в Гонконг, де і відбувся суд над цим корупціонером.

Для того щоб у самих фахівців НKK, що володіють великими повноваженнями і підкоряються безпосередньо генерал-губернатору, не

виникало спокус збагачуватися на хабарях, роботу Комісії постійно контролюють громадські організації, створені з представників інтелігенції та приватного бізнесу. Якщо ці громадські контролери отримують якісь документальні свідчення того, що хтось із фахівців НКК брав участь в корупції, цей фахівець буде звільнений зі служби і буде проведено розслідування його діяльності.

І останнє, **людям і журналістам надали можливість повідомляти про хабарників**. Згодом вдалося переломити скепсис людей і журналістів, і вони стали найактивнішими помічниками Незалежної комісії по боротьбі з корупцією. НКК організувала «гарячу лінію», яка працює цілодобово. Будь-який громадянин може зателефонувати туди і повідомити про чиновників, які вимагають або отримують хабарі. Щоб виключити небезпеку покарання для того, хто змушений був дати хабар, у Гонконзі не є злочином корупція з незалежних від людини причин. Наприклад, якщо бізнесмен дав хабар чиновнику, який видає дозволи на бізнес, то винен тільки чиновник, його і покарають. А бізнесмен залишиться поза переслідуванням.

І найголовніше, всі факти затримання корупціонерів і їх арешту широко висвітлювалися в ЗМІ. Люди почали помічати, що карають і високопоставлених чиновників. Довіра у населення до боротьби з корупцією зросла. Воно стало підтримувати уряд.

Створено на основі матеріалів Інтернет-ресурсу Незалежної комісії по боротьбі з корупцією Гонконгу: <http://www.icac.org.hk/> та відкритих джерел в мережі Інтернет

Анкета для пенітенціарних закладів

Шановні учасники фокус-групи!

Пропонуємо Вам відповісти на запитання анкети, що представлені нижче. Мета нашого опитування – дослідження проявів корупційних діянь у середовищі пенітенціарних закладів та співробітників кримінально-виконавчої інспекції в Житомирській області.

ОПИТУВАННЯ Є ПОВНІСТЮ АНОНІМНИМ! ЖОДНИХ ДАНИХ, ЩО МОЖУТЬ ВАС ІДЕНТИФІКУВАТИ НЕ ПОТРІБНО НАДАВАТИ! ВСІ РЕЗУЛЬТАТИ БУДУТЬ ВИКОРИСТАНІ ВИКЛЮЧНО У ЦІЛЯХ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ!

- 1) Як ви ставитесь до змін в країні, українському суспільстві, що відбулися за останні півтора-два роки?

- 2) Чи вплинули особисто на Вас такі зміни? на Ваше життя в даний момент та на плани і перспективи в майбутньому?

- 3) Чи змінилося за цей час щось у Ваших стосунках із співробітниками установи (кримінально-виконавчою інспекції), її керівництвом? У кращій або у гірший бік? Що саме?

Корупційні діяння в пенітенціарній сфері у Житомирській області: звіт за результатами дослідження

4) Чи знаєте Ви, що означає поняття «корупція» та «корупційні дії» по відношенню до роботи вашої установи (КВІ), її співробітників та керівників (адміністрації)? Уточніть, будь ласка, як саме Ви це розумієте.

5) Що саме може назвати корупційними діями або вимогами з боку співробітників та керівництва (адміністрації) установи (КВІ)? Наприклад:

- занесення співробітниками на територію установи заборонених предметів з метою одержання матеріальних благ (грошей, послуг, товарів);

- маніпулювання адміністрацією або співробітниками установи (КВІ) передбачуваними законом заохочувальними нормами з метою одержання матеріальних благ (грошей, послуг, товарів): зміною умов покарання, умовно-достроковим звільненням, переведенням на кращі умови утримання тощо;

Корупційні діяння в пенітенціарній сфері у Житомирській області: звіт за результатами дослідження

- маніпулювання адміністрацією або співробітниками установи (КВІ) передбачуваними законом нормами утримування з метою одержання матеріальних благ (грошей, послуг, товарів): наданням медичної допомоги, харчування, можливості працювати та отримувати відповідну до закону оплату праці, листування та отримання передач і поштових відправлень, доступу до побачень, телефону та Інтернету тощо;

- маніпулювання адміністрацією або співробітниками установи (КВІ) передбачуваними законом нормами покарання з метою одержання матеріальних благ (грошей, послуг, товарів): накладення незаконних та невмотивованих покарань, зловживання утриманням у ШІЗО (ПКТ) тощо;

- невиконання або неналежне виконання адміністрацією та співробітниками установи (КВІ) покладених на них обов'язків;

Корупційні діяння в пенітенціарній сфері у Житомирській області: звіт за результатами дослідження

- інші можливі дії або бездіяльність адміністрації та співробітників установи (КВІ)...

- 6) Наведіть одну або кілька ситуацій з власного досвіду, що Ви пережили або спостерігали на власні очі та які можна вважати «корупцією». Опишіть, будь ласка, в чому саме полягала ситуація? Яке ваше особисте ставлення до цього?

- 7) Як Ви особисто вважаєте, чи можливо змінити ситуацію щодо відношення до корупційних дій серед засуджених, співробітників та адміністрації установи (КВІ)? Що для цього можна або потрібно зробити?

Корупційні діяння в пенітенціарній сфері у Житомирській області:
звіт за результатами дослідження

8) Інша інформація по темі, яка, на Вашу думку, могла би бути важливою

ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ!

Анкета для КВІ

Шановні учасники фокус-групи!

Пропонуємо Вам відповісти на запитання анкети, що представлені нижче. Мета нашого опитування – дослідження проявів корупційних діянь у середовищі пенітенціарних закладів та співробітників кримінально-виконавчої інспекції в Житомирській області.

ОПИТУВАННЯ Є ПОВНІСТЮ АНОНІМНИМ! ЖОДНИХ ДАНИХ, ЩО МОЖУТЬ ВАС ІДЕНТИФІКУВАТИ НЕ ПОТРІБНО НАДАВАТИ! ВСІ РЕЗУЛЬТАТИ БУДУТЬ ВИКОРИСТАНІ ВИКЛЮЧНО У ЦІЛЯХ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ!

Відповідно до законодавства України, корупція – це використання особою, зазначеною в частині першій статті 4 Закону «Про засади запобігання і протидії корупції», наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в частині першій статті 4 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей.

- 1) Як ви ставитесь до змін в країні, українському суспільстві, що відбулися за останні півтора-два роки?

- 2) Чи вплинули особисто на Вас такі зміни? на Ваше життя в даний момент та на плани і перспективи в майбутньому?

Корупційні діяння в пенітенціарній сфері у Житомирській області: звіт за результатами дослідження

3) Чи змінилося за цей час щось у Ваших стосунках із працівниками кримінально-виконавчої інспекції, її керівництвом? У кращий або у гірший бік? Що саме?

4) Чи знаєте Ви, що означає поняття «корупція» та «корупційні дії» по відношенню до Вас з боку співробітників та керівників КВІ? Уточніть, будь ласка, як саме Ви це розумієте.

5) Що саме може назвати корупційними діями або вимогами з боку співробітників та керівництва (адміністрації) КВІ? Наприклад:

- примус до передплати спеціалізованих видань (наприклад «Закон і обов'язок»);

☐ Так ☐ Ні

Чи були подібні випадки по відношенню до Вас?

☐ Так ☐ Ні

- примус до купівлі канцтоварів;

☐ Так ☐ Ні

Чи були подібні випадки по відношенню до Вас?

☐ Так ☐ Ні

- маніпулювання стосовно вчасності реєстрації;

☐ Так ☐ Ні

Чи були подібні випадки по відношенню до Вас?

☐ Так ☐ Ні

- маніпулювання стосовно пом'якшення умов обліку (наприклад з 3 «відмічань» до 2);

☐ Так ☐ Ні

Корупційні діяння в пенітенціарній сфері у Житомирській області: звіт за результатами дослідження

Чи були подібні випадки по відношенню до Вас?

☐ Так

☐ Ні

- маніпулювання стосовно громадських робіт;

☐ Так

☐ Ні

Чи були подібні випадки по відношенню до Вас?

☐ Так

☐ Ні

- маніпулювання стосовно ремонту приміщення КВІ;

☐ Так

☐ Ні

Чи були подібні випадки по відношенню до Вас?

☐ Так

☐ Ні

- маніпулювання стосовно господарських робіт у співробітників КВІ;

☐ Так

☐ Ні

Чи були подібні випадки по відношенню до Вас?

☐ Так

☐ Ні

- маніпулювання стосовно виправних робіт;

☐ Так

☐ Ні

Чи були подібні випадки по відношенню до Вас?

☐ Так

☐ Ні

- 6) Наведіть одну або кілька ситуацій з власного досвіду, що Ви пережили або спостерігали на власні очі та які можна вважати «корупцією». Опишіть, будь ласка, в чому саме полягала ситуація? Яке ваше особисте ставлення до цього?

- 7) Як Ви особисто вважаєте, чи можливо змінити ситуацію щодо відношення до корупційних дій серед засуджених, співробітників та адміністрації КВІ? Що для цього можна або потрібно зробити?

Корупційні діяння в пенітенціарній сфері у Житомирській області:
звіт за результатами дослідження

8) Які, на Вашу думку, основні причини виникнення корупції у пенітенціарній системі?

1)

2)

3)

4)

5)

Інше

9) Які, на Вашу думку, основні методи їх попередження та подолання?

1)

2)

3)

4)

5)

Інше

ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ!